Ч. 75 | Неділя 4 (16) цьвітня 1899. | Рік IX

**Виходить у Львові** що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

**Редакция і Адміністрация:** улиця Чарнецкого ч. 8.

**Письма** приймають ся лиш франковані.

**Рукописи** звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

**Рекламациї** незапечатані вільні від оплати почтової.

# НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

**Передплата** у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

## Рух еміґрацийний.

(Дальше).

Попереду показали ми, які можуть бути безпосередні причини еміґрацийного руху до Канади серед наших селян. Не обстаємо зовсім при тім, щоби дійстно так все було, як ми кажемо; але всілякі обставини, як то ми показали, так складають ся, що мимо волі кажуть уважати ті причини за правдиві.

Не перечимо також, що до звернення руху еміґрацийного до Канади причинила ся первістно може й добра гадка: замість щоби наші селяни мали їхати на невільників до Бразилиї, то нехай їдуть до Канади на кольоністів. Гадка, як кажемо, була може й добра, але велике ще питане, чи она зі взгляду суспільно-економічного була добре обдумана і дійстно щира. Не штука когось висилати за море; але питане, чи він там знайде дійстно користнїйші для себе услівя. Ото ті, що захвалювали Канаду, мабуть не дуже питали, мабуть занадто річ теоретично брали і числили, видко, також на ту нашу приповідку, котра каже, що „научить біда ворожити, коли ся нема чого хопити" — що наші селяни научать ся в Канаді господарити, коли їх біда притисне. Коли же при тім, первістно може й добрім намірі, показала ся ще й можність якогось зарібку — правительство канадийске платить аґентам за поселенців — то рух еміґрацийний прибрав зовсім инший і ширший напрям, приняв характер зарібку і наживи. Звістно l'appétit vient en mangeant — чим більше їш, тим більше хоче ся. З первістного патріотизму зробив ся заробок, скажім ще виразнїйше, торговля еміґрантами.

Але крім еміґрациї до Канади, проявила ся у нас сего року ще й еміґрация до Босни. Чи вийшли туди наші люди, — не знаємо, але що богато туди вибирало ся, то знаємо, бо запитувано і нас по інформацию з двох сторін.

І сей рух еміґрацийний до Босни уважаємо так само за діло тайних аґентів: одні спекулюють на Канаду, другі на Босну і Герцеґовину. Коли би хтось добре вглянув в річ, то хто знає, чи в сім руху еміґрацийнім до Босни не вислідив би тої самої тайної руки, що не так то ще давно висилала людий до Бразилиї. Єсть то очевидно аґітация на меншу скалю, аґітация одного може навіть і без помічників, котрий мабуть не маючи приступу ані до руху еміґрацийного до Бразилиї, ані до Канади, вишукав собі инше поле до ділання і очевидно ще лише найменше шкодить.

Про еміґрацию до Бразилиї годі говорити, бо она — бодай о скілько ми то можемо зміркувати, — в нашій части краю притихла. Впрочім займав ся нею далеко більший апарат як згаданими повисше двома напрямами.

То була би отже робота фахових аґентів і їх помічників, людий вповні сьвідомих своєї роботи. Але суть ще й другі нефахові аґенти, аґенти не сьвідомі і ділаючі в добрій вірі, котрі не можуть чи не хотять розуміти того, що роблять. То суть звичайно неспокійні духи, котрими шибає по цілім сьвіті, або котрими доля перекидує з місця на місце. До них належать часто сьвященики більше латиньского менше руского обряда, або які инші люди, нещасливі академіки і т. п. Они то відтак пишуть до всіляких ґазет, до своїх знакомих і приятелів та заохочують до еміґрациї. Так зробив н. пр. недавно якийсь латиньский сьвященик з Босни в однїй із польских ґазет, коли противно другий чоловік також з Босни мабуть якийсь урядник, представляє правдивий стан і відраджує людем туди їхати.

Наконець сьвідомими чи не сьвідомими помічниками аґентів суть також і всілякого рода ґазети, політичні, торговельні, ґеоґрафічні, радикальні і консервативні, клерикальні і поступові і т. д., всї они разом наганяють аґентам еміґрантів і часом може навіть против волї аґітують за еміґрациєю. От н. пр. якась ґазета подає якусь допись з Бразилиї і розповідає в нїй, як там зле людем жиє ся, але описавши всю нужду показує зараз і сьвітлу сторону, розповідає як там комусь пощастило ся. Ну, правда, годі знати де кого щастє чекає; впрочім як то кажуть червакови, що заліз в хрін, і там добре. Люди читають допись в ґазеті і не зважають на то, як там описана нужда за морем; їх вабить лиш сьвітла сторона дописи, они набирають з неї заохоти і вибирають ся в сьвіт в надії, що і їм якось поведе ся. Або знову так: Звістний аґент подає в американьскій ґазеті до відомости, що в Канаді не перевозять тепер за дармо, але кажуть платити крейцар за милю; нехай же ніхто не гадає, що поїде за дармо. Настрашивши тим, аґент радить дальше і каже: „Я би думав що найліпше осідати там а там, бо їзда туди коштує мало". Дальше подає той аґент до відомости, що коли така масова еміґрация потягне ся кілька років, то Канаду запруть перед Галичанами. (Нїби для чого лиш перед Галичанами?) — Се очевидний поклик до наших темних селян: Ідьте чим борше, мабуть, бо потому замкнуть Канаду і вас не пустять! — Так оповіщує явний і сьвідомий аґент в американьскій ґазеті, і додає ще: „До-

---

14)

## ІНДИЯ, ЄЇ НАРОДИ І ЇХ ІСТОРИЯ.

*(Після Пфлюк-Гартунґа, Танера, Веґенера і др. зладив К. Вербин).*

### VIII.

Гайдарабад столиця нізама. — В гостині у магараджі Мурлія Маногара.— Магараджа в ґали. — При папіросці і водній люльці. — Гайдарабадскі монети.—Дорогоцінности магараджі.— Индийскі танцерки. — Пращане при сьвітлі смолоскипів. — Авранґабад, Елюра і Аджанта.

(Дальше).

Держава нізама єсть краєм по части гористим і вкритим лісами, по части рівною нижиною, доходячою до висоти 380 метрів. Підсонє тут, мимо спеки, єсть здорове, а край богатий у всілякі плоди. Тут росте знаменита бавовна, тростина цукрова, індиґо, риж аж 8 всіляких родів, пшениця, кукурудза і просо, рицінус, мельони, огірки, батати, імбір, дактилї, ананаси, виноград, і т. п. Держава нізама або Гайдарабад має близько 12 міліонів душ, з того 10 і пів міліона самих Гіндів, а півтора міліона магометан. Мимо так малесенького числа магометан, суть они пануючою клясою в Гайдарабаді; пануючий монарх нізам Мір Магбуб Алї (родив ся 1866 р.) і єго достойники та майже всї урядники, суть магометанами. Гінди займають ся по найбільшій части рільництвом. Крім того жиє тут ще прастаре племя індийске, зване Телїнка. Телїнків єсть всего ледви 350.000, они жиють понайбільшій части в гористих сторонах та по лісах, ставлять собі ліпянки з глини або роблять лиш колиби з бамбусової тростини, пальмового листя і плетених мат.

Місто Гайдарабад майже таке саме як і другі міста індийскі. Оно лежить по правім боці Мусї, притоки ріки Кістни і при зелїзници, що переходить через цілий край, від всходу на захід, та має разом з підгородями около 420.000 душ. Місто лежить на живописнім ґранітовім горбі і єсть обведене мурами. В місті знаходять ся крім палат нізама, збудованих в індийскім стилю, та палат всіляких вельмож, ще й палата анґлійского резидента, та богато мошей, з котрих одна єсть збудована після взірця Каби в Мецї; крім того суть тут ще й індийскі сьвятинї. Впрочім єсть то місто як і друге індийске, отже замість розглядати ся ширше по нїм, ліпше придивім ся житю індийских вельмож, та послухаймо, що розповідає др. Веґенер про свою гостину у одного з таких вельмож або магараджів в Гайдарабаді.

Я дістав був дома — каже він — від одної високо поставленої личности многоважне поручаюче письмо до „нізама", князя гайдарабадского, і через то увійшов в зносини з многими достойниками і видніщими личностями. Об однім із тих людий хочу вам тут розповісти:

Магараджа Мурлї Маногар, або як звучить єго повний титул: Магарадж Асаф Наваджет Мурлї Маногар Асеф Джані, єсть старшим надзирателем (контрольором) доходів нізама. Магараджа означає по правді пануючого князя індийского, але єсть також і звичайним титулом шляхотским, подібно, як і наше слово „князь". Коли я познакомив ся з ним в єго канцеляриї, мав він на собі европейске одїнє: штани і аж під шию позапинаний жакет. Єго кругле повне лице мало слабо оливкову барву і вираз вигідного, спокійного житя. На дворі чекала елеґантна европейска четверня, котрою він мав їхати на кіньскі перегони до недалекого анґлийского табору Секундерабад, де мали бігати конї і з єго стайні. Я не пристав на то, бо вже день перед тим видів ті перегони, але за то приняв охотно єго запрошене, щоби прийти до него коли небудь по обіді. Читатель нехай не дивує ся тому, що „по обіді"; магараджа Мурлї був Гінду, а Гінду не їсть ніколи разом з Европейцем. Та й дальшому єго запрошеню, щоби я привів з собою свою жінку, не міг я вволити з тої простої причини, що я нежонатий. Як би я мав був жінку, то єї за-

бре би було, щоби галицкі ґазети повторили ту звістку“ (треба так розуміти, щоби аґентови наганяли еміґрантів). І дійстно знайшла ся така ґазета, котра то повторила і стала тим за наганяча у аґента. Як би на глум додала редакция тої ґазети таку від себе примітку: Ну, здає ся нам що не скортить вже нікого важити канадийского раю“. Ну, дійстно аж годі зрозуміти, як не могла редакция тої ґазети доглупати ся, що то штучка аґента обчислена на ваблене еміґрантів. Тим способом ґазета мимо волі стала ся наганячем аґента.

(*Дальше буде*).

## Новинки.

*Львів дня 15-го цьвітня 1899.*

— **Іменованя.** Президент окружного суду в Вадовицях Вілібальд Пруснїг, іменований радником двора і президентом окружного суду в Бережанах. — Директором тютюнового магазину у Львові іменований Альойс. Кун з Ряшева, а управителем тютюневого маґазину в Ряшеві Меч. Ґлодт з Тернополя.

— **В краєвій низшій школї рільничій в Городенці** розпочинає ся шкільний рік 1899/900 з днем 1-ого липня 1899. Хто хоче старати ся о принятє до тої школи, повинен: 1) Найдальше до дня 15-ого мая с. р. внести до дирекциї школи в Городенці просьбу, до котрої треба долучити: а) метрику уродження на доказ, що кандидат скінчив 16 літ житя, б) сьвідоцтво шкільне з укінченої з добрим успіхом народної школи, в) сьвідоцтво моральности і дотеперішного занятя, виставлене сьвященником і урядом громадским, г) сьвідоцтво здоровля, виставлене лїкарем. 2) В означенім дирекциєю дни має піддати ся іспитови вступному, по котрім управитель школи осудить, чи кандидат є достаточно розвинений і чи має достаточне підготоване початкове, щоби міг як слід користати з науки, якої уділяє ся в рільничій школї в Городенці. 3) Коли кандидат дістане запевнене, що може бути принятий, має в руки управителя школи зложити на письмі запевнене родичів, чи опікунів, що будуть за него правильно платити належитість за удержане, котра на рік виносить 150 зр. Сини убогих родичів, котрі хотять дістати безплатне уміщене в школї, мають внести просьбу о се до краєвого Виділу, на руки дирекциї, долучаючи до просьби сьвідоцтво убожества. Кождий, хто вступає до школи, — без різниці, чи на свій кошт, чи на кошт краю, мусить мати власне біле і добрі чоботи на весь час, як довго ходить до школи. Близших відомостий уділить на жадане дирекция краєвої низшої школи рільничої в Городенці.

— **Купно землї селянами.** Сими днями купило кільканайцятьох селян з Косова, Залуча над Прутом, Королївки і Коршева звиж 200 морґів двірскої землї в присілку Трач, приналежного давнїйше до обшару двірского в Добеславицях. Посередничив в купнї о. Войнаровский, заступник маршалка коломийскої ради повітової. Морґ плачено по 130 зр. Один господар з Коршева купив кільканайцять морґів разом з двором, пошитим вправдї соломою, але досить великим і з всїми господарскими будинками. Дотеперішним властителем тих земель був австрийский консуль в російскій Новоселици.

— **Огнї.** В ночи з 12 на 13 с. м. вибух огонь в Тернополи і знищив дві загороди. Причиною пожару був підпал; налоговий пяниця Бідла, що не мешкає з жінкою, пішов в ночи до еї дому і хотів еї зарізати. Однако коли она утїкла вікном, він з мести, що не удав ся єму замах, підпалив хату. Той Бідла був вже раз в Кульпаркові і як пяний попадає в божевільність. Бідлу арештовано. — Дия 11-го цьвітня вибух в Городку на львівскім передмістю пожар, котрого жертвою упало 15 господарств. При гашеню пожару ві значили ся вояки і прибувші на поміч мешканцї сусїдного Артищева. — В Топольчи на Угорщинї знищив огонь 200 домів і около 400 господарских будинків. В огни погибло двоє дїтий і одна женщина.

— **Самоубийство ученика.** Черновецка Gazeta Polska доносить: Дня 12 с. м. рано на горі Габсбурґскій застрілив ся Арден Ґріґорчеа, ученик VI-тої кляси ґімназияльної, 16-лїтний хлопець. Був він сином нежиючого вже судиї повітового. Причина самоубийства незвістна.

— **Між небом а землею** повис онодди у Львові робітник Шнек, занятий направою телефонічного дрота. Коли находив ся на самім верху високої драбини, котрої уживають до робіт при лученю телефонїчних дротів, зломив ся під ним щебель і Шнек з висоти третого поверха зачав падати в діл, де его чекала неминуча смерть, або що найменше тяжке скалїчене. Зачав падати, але не упав, бо мав ще на стілько притомности, що вхопив ся руками дрота, який попав ему під руки в часї воздушної дороги, і висїв на нїм так довго, аж приставлено драбину і Шнека увільнено із смертельної тревоги.

— **Захоронки для сільских дїтий.** Росийска ґазета „Хуторянин“ доносить, що в полтавскій ґубернії земство заводить по селах захоронки для дїтий селян, занятих в лїтї роботами в поли. Такі захоронки показали ся дуже пожиточними, бо дїти не лишають ся без догляду, коли родичів нема дома. Статистика виказує, що від часу, як отворено захоронки, число пожарів значно зменшило ся, а звістно, що в часї, як розпочинають ся роботи в поли, лютять ся найбільше огнї по селах та що найчастїйше дїти забавляючи ся огнем суть причиною тих пожарів. Захоронками завідують місцеві учителї і учительки, хоч також богато осіб приймило на себе обовязок завідателїв цїлком безплатно. Селяни починають чим раз лїпше розуміти значінє і вагу тих захоронок і суть до них дуже прихильні.

— **Скритоубийство.** Від Щавницї пишуть: Вечером около 10-ої години дня 8 с. м. вийшов з хати 50-лїтний господар в Шляхтовій коло Щавницї Яков Шляхтовский на подвірє. Як лише запер за собою двері від сїний, учули оставші в хатї его жінка і донька, як щось на дворі упало, однако гадали, що Шляхтовский щось перевернув. Аж в годину опісля, коли дочка Шляхтовского вийшла на двір, замітила під хатою труп вітця з чотирма ранами від сокири в голові. Підозрілого о скритоубийство сусїда Шляхтовского Микиту Рискальчика арештовано. Оба они, Шляхтовский і Рискальчик, хоч старші і жонаті люди, мали зносини з одною дївчиною і підозрівають, що Рискальчик убив свого суперника з мести. Крім Рискальчика арештовано підозріних о співучасть в убийстві дочку Рискальчика і жінку убитого.

— **Покараний злодій.** „Кієвское Слово“ доносить о такій пригодї злодія: В обмурованім подвірю монастиря Києво-Печерскої Лаври коло печер відвідуваних богомільцями, єсть кирница, з котрої пють воду, та кидають відтак до кирницї дрібні монети. Кирница не глубока, бо всего має 2 сяжні глубини, а води в нїй менше як на два лікті, так, що вкинені гроші видко на днї. Отже один селянин, назвищем Лазукин, постановив повибирати ті гроші з води і закравши ся на подвірє Лаври в ночи, спустив ся по ланцузї до кирницї. Там бродячи у водї, почав збирати гроші, але коли хотів видобути ся знов на верх, не

---

вели би були до жіночих покоїв, і там була би она забавляла ся з дамами дому — окремо, не разом з нами. Мужескому гостеви не показують ані жіночих комнат в палатї Гінда, ані їх жительок.

Вечером о осьмій годині заїхав я перед палату магараджи, котрої вхід виходив досить незначно на якусь улицю. Віз покотив ся через два темні подвіря і станув перед сходами знадворку, котрими виходило ся до якогось отвертого присїнка на стовпах. В глубині того присїнка мигкотїло сьвітло а перед тим сьвітлом межи стовпами крутило ся богато якихсь темних постатий. Лише що мій віз станув, як по сходах збігло кількох слуг зі смолоскипами і повели мене на гору. Тут повитав мене секретар магараджи з великою чемностию. То множество темних постатий, служба палатна розступили ся в два ряди і утворили шпалїр і я пішов в глубину в то місце, звідки через великі двері виходило сьвітло з якоїсь комнати. Тут стояв сам господар дому і повитав мене сердечним устисненем рук. Але як він тепер виглядав! Він був так делїкатний, що хотів тепер показати ся менї „по індийски“. Мав на собі широку, очевидно шовкову білу як сніг свиту, що виглядала як би якась велика ряса. На шиї мав три шнурки грубих перлів а на голові дорогу золотом вишивану шапочку. Він завів мене торжественно до якоїсь довгої, нїби салї нїби ґалерия комнати, в котрій лиш мало було меблїв. Тут попросив він мене сїдати на вибиванім дивані (низонька канапка); перед мене поставили низонький столичок з папіросами, а він казав поставити перед себе водну люльку з вужем і дорогоцїнною пипкою при нїм та став потягати дим з неї, що она аж булькотїла. Магараджа говорив плавно по анґлїйски і ми балакали насамперед може якої чверть години то о моїй подорожи, то о сім, то о тім.

Крім мене зайшло було з присїнка до комнати ще кількох людий. Того я вже не міг розібрати, чи то були піддані чи гостї. Они сидїли несьміливо на стільчиках коло дверий. Пан дому відзивав ся часом до одного або до другого з них, але так як то робить вельможний пан, що хоче показати свою ласку. Тож і принимано ту ласку за кождий раз з як найбільшою почестию та глубокими поклонами і руками зложеними як до молитви. Ввічливість магараджи підчас розмови посунулась була навіть так далеко, що він виймив пипку від своєї люльки собі з рота і подав секретареви, щоби той покурив собі, а той і зробив то з виразом як найбільшого щастя.

Магараджа, видко, постановив був собі обсипати мене своєю ввічливостию. — „Чи маєте вже гайдарабадскі монети?“ — Держава нізама, бачите, має ще право вибивати свої власні рупії (80 кр.), але котрі курсують лиш в краю поміж грошей анґлїйско-індийского правительства і мають трохи меншу вартість. Коли я відповів, що казав своєму слузї закупити деякі на складі, відповів він: „Ну, то я Вам дам такі, яких певно ще не маєте“. — Він кивнув знов на секретаря. — Тут маєте монету, яка курсувала давнїйше, але тепер вже не курсує; а ось нова форма наших рупій, котрі лагодять ся до вибиваня. — Я взяв ті інтересні монети, але пізнїйше аж напудив ся, коли менї менаджер в готели сказав, що за тою старою монетою европейскі збирачі дуже пошукують і вже в самім Гайдарабадї дають за ню по 17 до 18 анґлїйско-індийских рупій (13·60 зр. до 14·40 зр.). Відтак підчас нашої розмови мусів секретар писати богато листів до виднїйших личностий по всїляких містах, котрі я хотів об'їхати; они опісля дуже менї придали ся. Чим більше я противив ся, тим більше чемностий придумував магараджа; дарував менї ще й свою фотоґрафію в повнім строю магараджи та ще й підписав ся на нїй.

Вже по полудни сказав я був магараджи, що для мене було би дуже цїкаво побачити его дорогоцїнности, о котрих красї я чув. Магараджа тепер сам собі то пригадав. На даний знак внесено кілька таблеток, на котрих були порозкладані тоті дорогоцїнности. Були то видко старі родинні річи, по части дуже великої вартости: золоті ланцухи на шию і нечувано тяжкі ковтки з множеством правдивих перлів, нарамепники, обручки на ноги, пишні широкі намиста із золотих огнивок, таких як в ланцушках дуже ориґінальної і трудної до описаня форми, а всї повисаджувані дорогими каменями, передовсїм множеством диямантів. Гайдабарад то прецї історичний спадкоємник о кілька миль звідси віддаленої, нинї розваленої, старої Ґольконди, що була колись так славна своїми шлїфарнями диямантів, а з котрої іменем вяже ся ще й нинї понятє такого богацтва, про яке розказує ся хиба в казцї.

Тепер зробив ся в присїнку рух межи слугами, котрих цїкаво зазираючі лиця, скупленї коло дверий видко було через цїлий час в півтїни виходячого із комнати сьвітла, а секретар дав о чімсь знати своєму панови. — Ах — відозвав ся той — то дуже красно. Менї здавало ся, що Вас то буде інтересувати, коли побачите добру індийску „науч“, отже я післав за одною звістною трупою, але не був певний того чи она прийде, бо еї дуже розривають на всї боки. Та ось дївчата як-раз приходили.

Науч-джірльс — слово по половинї індийске, по половинї анґлїйске, значить „дївчата від танцю“ — то суть ті, котрі ми здавен давна привикли називати баядерами, слово,

міг того в нїякий спосіб зробити. Лазукин пересидїв три години у водї, а чуючи, що костенїє від студени, почав клїкати о поміч. На его крик побудили ся монахи і прибігли та добули напів живого злодія з кирницї і забрали его до шпиталю. Лазукин признав ся до крадежи, але сказав, що дуже завів ся, бо цїла добича виносила ледве $10^1/_2$ копійок.

## Господарство, промисл, торговля, гіґієна і вихованє.

### Добрі ради.

— Про управу ріпаку. Управа ріпаку приносить в деяких сторонах, де земля до того догідна, значні користи. Він перший зарабляє гріш, дає солому в часї, коли брак соломи а відтак і жниво ріпаку припадає в пору, коли ще нема повно роботи на всї боки. Але управа ріпаку має і свої злі сторони. Зима без снїгу може зимовому ріпакови дуже пошкодити; ріпак має також богато шкідників,— всїлякі хрущики. А відтак і то важна річ: хто не має богато гною і не може поля свого добре обробити, нехай не бере ся до управи ріпаку. Ріпак удає ся лиш на добрих пшеничних і ячмінних ґрунтах, що мають досить вапна; на легких ґрунтах удає ся він лиш коли їх добре погноїти, а на легких пісках і мокрих порховинах таки зовсїм не удає ся. Непостійна погода в весни, частї зміни тепла і приморозків в цьвітни і маю, студені вітри з півночи і від всходу шкодять ріпакови. Ріпак найлїпше сїяти по вици і конюшинї. На тяжких ґрунтах добрі під ріпак перелоги, але їх треба добре гноїти. Де земля має мало вапна, там треба навозити вапном або марґлем. На ріпак дуже добрий гній з під овець. Ріпак потребує дуже добре обробленої, пухкої і чистої землї. Ріпак сїє ся або окремими до того машинами (на гектар = $1^3/_4$ морґа треба 7 до до 14 кільо) і его сїє ся тогди в першій половинї серпня або вже й під конець липня, або сїє ся руками, або наконець пересаджує ся. Сей послїдний спосіб добрий для поменших господарів. На гектар треба тогди 3 до 4 кільо насїня. Ріпак сїє ся тогди вже в першій половинї липня, а поле аж до часу пересаджуваня, хоч би на нїм було й збіже, можна ще добре справити. До пересаджуваня надають ся найлїпше низькопенні корчики, що добре розросли ся. Пересаджує ся у вересни при помочи плуга повитягавши перед тим відповідні ростини. Плугом робить ся борозду, в котру 8 до 10 дївчат або дїтий кладе ріпак на 12 до 18 центиметрів корчик від корчика, а плуг відтак вертає і присипає. Опісля треба ще поправити руками. Під управу надає ся найлїпше озимий ріпак; ярим ріпаком засїває ся лиш місце, де озимий вигинув.

— Хто садить дерева овочеві, повинен на то памятати, щоби їм дати нагоду розвинути розвинути о скілько можна найбільше молодих корінців. То можна осягнути найлїпше в той спосіб, коли при засаджуваню дерева обсипає ся насамперед корінє дуже пухкою і дрібонькою землею. Ще лїпше, коли до такої землї домішає ся порошку з торфу, а то робить ся так: торфовий порох зливає ся водою або ще лїпше гноївкою і накладає ся у яму або домішує ся до землї, котрою відтак обсипує ся корінє дерева.

— При годованю дробу можна нерав добачити, що до поживи приступлять лиш сильнїйші, а слабші звірята будуть лиш з далека стояти та лиш деколи щось захоплять, бо сильнїйші все їх відганяють. Тому можна зарадити в дуже простий спосіб так, що поживу (зерно або знимку) розкидає ся так широко, щоби дріб міг спокійно собі збирати. Не треба того бояти ся, що зерно змарнує ся, бо дріб его зовсїм визбирає. При годованю дробу треба завсїгди на то памятати: не за богато і не за мало, не за масно й не за пісно, а завсїгди правильно.

— На випаданє волося і від т. зв. луски або порплїв есть дуже добрим способом змиванє голови так званою кропивною водою до волося. Воду з кропиви робить ся в той спосіб, що збирає ся листки, крає ся їх, вкладає до бутлї, наливає ся мягкою водою (дощівкою) і ставить ся на сонце, щоби натягнула. Для запаху можна додати до неї рожевої води. Вода з кропиви есть також добра від т. зв. луски або порплїв, які творять ся на голові.

— Воду до плям можна зробити собі в той спосіб: купити за 10 кр. сальміяку, за 10 кр. лявандулового спіритусу і за 10 кр. сїркового етеру; все то разом треба змішати і розпустити в літрі мягкої води (дощівки) а буде ся мати дуже добру воду до плям, котрою можна відчищувати одїж, повстяні капелюхи і т. п. Одїж чистить ся в той спосіб, що в тій водї мачає ся щітку і витирає ся плями.

### Переписка господарска.

**Читатель в Яворові:** 1) Коли у вазонку покажуть ся якісь хроби, чи маленькі, чи великі, то добрий на то такий спосіб: Зварити кілька диких каштанів у водї, вистудити і підлити нею ростини, а всї хроби повилазять на верх, будуть корчити ся і згинуть. Але де тепер взяти каштанів? Хто любить ся в цьвітах, повинен їх ховати собі з року до року. Добре було би пересадити ростину в сьвіжу землю, але стару треба добре обтрясти з коріня, розмочити і сполокати з коріня а само корінє оглянути, чи де не ушкоджене, а ушкоджене відтяти. 2) Фацелії дістанете у віденьскої фірми: And's Ad. Markl's Söhne, Wien I. am Hof 13. 10 кр. за 10 ґрам. і порто 5 кр.

**Борис Гр. в Тернополи:** 1) Яловець розмножує ся в двоякий спосіб: з насїня і пересаджуванем корчиків з лїса. Яловець добрий на живоплоти і на засаджуванє піскових надувів. На живоплоти розмножує ся саджениці з ягід, котрі сїє ся в пісковатій землї під осїнь а они сходять на слїдуючу весну, бо суть дуже тверді; засїяні на весну сходять аж в слїдуючім роцї. Найлїпше вибирати з лїса саджениці, але лиш дуже молоденькі і з грудою землї, не ушкодивши коріня, та з таких місць, де они не росли в тїни, а при засаджуваню треба уважати, щоби їх засадити більше менше в тій сторонї сьвіта, в котрій росли. — 2) Лік від порплїв знайдете повисше в „Добрих радах"; обширнїйше поученє ще й в слїдуючій „Переписцї зі всїми і для всїх".

**Запорожець з над Рати:** Брескинї люблять о скілько можна вапнистий не за вогкий і пухкий ґрунт, найлїпше горби до всходу. На долинах, а до того ще вогких ростуть до пізна в осени, до падолиста і дерево не набирає відповідної зрілости, через що відтак брескинї на такім положеню легко вимерзають. Кістки з зернятами садить ся в землю на 10 центим. глубоко, бо потребує богато вогкости. В загалї треба памятати, що чим грубше насїнє, тим глубше треба его садити.

---

котрого в Індиї нїколи не чути. В наслїдок поезий і фантастичних образів виробила ся у нас з понятєм баядери досить ясна уява. Ми в Европі знаємо всї дуже докладно ті поетичні, повабні постаті з грунким ростом як пальми і палкими чорними очима, та делїкатним мовби золотий бронз личком; тонесенькі прозорі ослони вкривають їх ледви на пів убране тїло, що в приманливім ритмі якоїсь чужесторонної пристрастної музики хилить ся і колише ся, а на хорошо закроєних устах красує ся чародїйний много обіцюючий усьміх — — — дуже гарно, нема що й казати, але на жаль зовсїм не поправдї, як то побачимо.

Товариство увійшло. Оно складало ся з двох дївчат і чотирох музиків з великими подібними до бандур інструментами, на котрих було множество струн. Посїдали собі скромно на серединї довгої комнати, так, що їх в некористнім осьвітленю майже не було видко. Я не міг навіть видїти, чи тоті дївчата були молоді чи старі, чи хороші чи погані. Тут спдїли они може якої пів години і не рушали ся, лиш грали і сьпівали. Мабуть почали були якусь увертюру, щоби нею викликати відповідний настрій. Ну, розуміє ся, я чей маю ще тілько розуму, щоби не казати, що індийска музика не має нїякого смаку і нїякої вартости, бо музикальні уздїбненя европейских і азийских народів суть так неоднакові, що взаїмний справедливий осуд поки що ще не можливий; але то можу сьміло сказати, що она для кождого Европейця, котрий до неї не привик, видає ся така скучна що хоч вмирай. Чути якісь носові тони, що без кінця підоймають ся то в гору то спускають ся в долину і лиш з великим трудом можна в них дослухати ся якогось ритму, а вже таки зовсїм годї розпізнати якусь скінчену мельодийну форму на наш лад.

Наконець, видко, скінчила ся тота вступна музика, дївчата встали і десь щезли, вийшли дверми. — Они убирають ся до танцю — сказав менї пан дому. За хвильку з'явили ся знову, а з ними увійшло тепер вже й кілька слуг з ясно сьвітячими неослоненими смолоскипами. Они уставили ся по обох боках тої громадки та підняли смолоскипи високо в гору так, що палахкотюче фантастичне сьвітло падало на постаті дївчат і на поміст перед ними.

Вже перед тим мали они на собі більше одїня, як звичайно носять на собі жінки Гіндів, а тепер то понабирали на себе вже стілько, скілько лиш було можна. Довгі фалдисті сукнї з пестрого, золотом тканого тарлятану, що мінив ся за кождим рухом, вкривали їх від шиї аж до стіп; ба, мали навіть на собі, чого я доси ще нїколи в Індиї не видїв, рукави сягаючі аж по долонї, поганої форми і вузкі, але фалдисті. Они були босі, але на кождім пальци від ніг мали обручки, а так само і на кождім пальци у рук. На шиї мали тяжкі намиста, а в ухах і носах золоті обручки. Одна з обох дївчат була досить хороша, а довга чорна намітка, що спадала їй з правого плеча була їй дуже до лиця. Але она не була prima ballerina, бо таки зовсїм не танцювала; лиш стояла собі тихенько і від часу до часу сьпівала до музики. Друга, більша, була видко, давнїйше красна, але тепер мабуть займала більше зрілостию своєї штуки. То она була тота, що танцювала. Служба присунула нам крісла вигідно до фронту сцени, принесла сьвіжих папіросів, і солодкого лїкеру, котрий виробляють так в дома у Мурлїґо і котрий есть давною специяльностию в его родинї. Того лїкеру напив ся вже і він зі мною і ось розпочав ся танець.

*(Дальше буде).*

## ТЕЛЕҐРАМИ.

**Віденъ** 15 цьвітня. Комисия для реформи виборчої долїшно-австрийского сойму ухвалила одноголосно внесенє, щоби зі взгляду на заяву правительства сойм не приняв предкладаного проекту нової громадскої ординациї виборчої для Відня.

**Віденъ** 15 цьвітня. З Дубровника доносять до N. fr. Presse, що чорногорский наслїдник престола кн. Данило має незадовго заручити ся в Петербурзї з княжною з родини Мекленбурґско-стрелицкої.

**Берлин** 15 цьвітня. Секретар державний Більов відповів на інтерпеляцию в справі самоаньскій, що Анґлія згодила ся на предложеня Німеччини в справі утвореня комисиї і еї круга діланя. Було би просто непонятним, як би ізза самоаньских островів, на котрих жиє всего ледви 500 Европейців мали настати спори межи християньскими державами.

**Петербург** 15 цьвітня. Ґен.-ґубернатор Фінляндиї Бобріков видав окружник до ґубернаторів, в котрім каже їм, що закони для Фінляндиї мають бути так само видавані і оголошувані як доси, бо цар не хоче заводити новий стан у Фінляндиї.

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

# І Н С Е Р А Т И.